

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 4 maja 2016 r.

Adam Bodnar

IX.517.908.2016.MK

**Pan
Zbigniew Ziobro
Minister Sprawiedliwości
Prokurator Generalny**

Z dniem 10 października 2015 r. weszło w życie rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 29 września 2015 r. w sprawie Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej, które w istotny sposób zmieniło dotychczasowe zasady udzielania pomocy ze środków Funduszu osobom pozbawionym wolności. Kluczową zmianą było wprowadzenie zasady, iż pomoc ze środków Funduszu udzielana jest osobom objętym okresem przygotowania do życia po zwolnieniu z zakładu karnego, o którym mowa w art. 164 Kodeksu karnego wykonawczego (§ 32 ust. 5). Pozostałe osoby, nieobjęte tym okresem, mogą natomiast skorzystać ze środków Funduszu jedynie w niewielkim zakresie, określonym w przepisach § 30 ust. 1 pkt 3-6 i 9 rozporządzenia, tj. uczestnicząc w organizowanych ze środków Funduszu szkoleniach i kursach zawodowych, programach readaptacyjnych i resocjalizacyjnych, korzystając z poradnictwa prawnego oraz możliwości wyrobienia dowodu osobistego lub innych niezbędnych dokumentów.

W uzasadnieniu do projektu rozporządzenia wskazuje się, iż „*Wprowadzenie takiej zasady wynika z tego, że okres, o którym mowa w art. 164 kkw najpełniej wpisuje się w zakres pojęcia pomoc postpenitencjarna. Również z uwagi na wymaganą zgodę skazanego na objęcie go tym okresem, pomoc wykorzystywana jest w tych przypadkach najefektywniej, a współpraca pomiędzy skazanym a administracją jednostki penitencjarnej jest najlepsza*”.

Trudno odmówić słuszności prezentowanym stwierdzeniom, jednak w mojej ocenie nie mogą być one wystarczającym uzasadnieniem dla wyłączenia znacznej grupy osób pozbawionych wolności z korzystania z indywidualnych form pomocy udzielanej ze środków Funduszu. Nie może bowiem ująć uwadze, że zastosowanie art. 164 k.k.w. jest możliwe tylko wobec skazanych, wyłącznie w okresie poprzedzającym zakończenie odbywania kary lub udzielenie warunkowego przedterminowego zwolnienia, a ponadto

okres ten wynosi maksymalnie 6 miesięcy - przepisy nie przewidują jego wydłużenia ani ponownego zastosowania.

Należy podkreślić, że przy tak sformułowanych zasadach udzielania pomocy ze środków Funduszu, jego beneficjentami w zakresie indywidualnych form pomocy udzielanych osobom pozbawionym wolności nie będą mogli być tymczasowo aresztowani, gdyż nie jest możliwe objęcie ich okresem, o którym mowa w art. 164 k.k.w. Trzeba też mieć na uwadze, że niektórzy osadzeni mogą potrzebować pomocy już w niedługim czasie po przyjęciu do zakładu, kiedy jeszcze nie nabędą uprawnień do skorzystania z instytucji określonej w art. 164 k.k.w. W myśl przepisów rozporządzenia pomocy ze środków Funduszu nie uzyskają również osoby, które były objęte okresem przeznaczonym na przygotowanie do życia po zwolnieniu z zakładu karnego, w związku z przewidywanym warunkowym zwolnieniem, lecz takiego zwolnienia nie uzyskały, a potrzeba udzielenia pomocy ujawniła się po zakończeniu okresu. Ponadto, niektóre formy pomocy, aby być skutecznymi, wymagają stosowania ich przez czas dłuższy niż pół roku. Tak jest na przykład w przypadku korzystania przez osadzonego z dopłat do czynszu: jeżeli po upływie pół roku zakład karny przestanie świadczyć tę pomoc, a osadzony w dalszym ciągu nie będzie miał własnych środków na choćby częściowe pokrycie opłat za posiadany lokal mieszkalny, może stracić swoje mieszkanie.

Na mocy przepisu art. 43 § 8 pkt 2 k.k.w. środki Funduszu są przeznaczone na pomoc postpenitencjarną osobom pozbawionym wolności. W rozumieniu przepisów prawa karnego osoby pozbawione wolności to także te osoby, wobec których zastosowano środek zabezpieczający w postaci umieszczenia w zakładzie psychiatrycznym. Przepisy rozporządzenia nie regulują jednak możliwości korzystania z pomocy postpenitencjarnej przez tę kategorię osób, świadczonej zarówno w czasie przebywania w zakładzie psychiatrycznym, w chwili zwolnienia z zakładu, jak i w pierwszym okresie po jego opuszczeniu. W uzasadnieniu do projektu rozporządzenia nie odniesiono się do kwestii korzystania przez te osoby z pomocy postpenitencjarnej.

Potwierdzeniem opisanego stanu są wnioski osób pozbawionych wolności wpływające do podległego mi Biura. Osoby te skarżą się m.in., że odmówiono im udzielenia pomocy ze środków Funduszu w czasie odbywania kary pozbawienia wolności z uwagi na to, że nie są objęte okresem, o którym mowa w art. 164 k.k.w., a jednocześnie zastosowanie wobec nich tego przepisu nie było możliwe ze względu na niespełnienie określonych w nim warunków formalnych. Wnioski kierowane przez osoby, wobec których stosowano środek zabezpieczający w postaci umieszczenia w zakładzie psychiatrycznym wskazują, że udzielenia pomocy postpenitencjarnej w związku z opuszczeniem zakładu i po jego opuszczeniu odmawia im zarówno administracja zakładu psychiatrycznego,

administracja zakładu karnego, w którym przebywali bezpośrednio przed umieszczeniem w zakładzie psychiatrycznym, jak również kurator sądowy.

Analiza przedstawionych wyżej okoliczności prowadzi do wniosku, że wskazane przepisy § 32 ust. 5 i 7 rozporządzenia, zamiast sprzyjać efektywnej dystrybucji środków z Funduszu, stały się w wielu przypadkach barierą uniemożliwiającą udzielenie pomocy osobom, które faktycznie jej potrzebują.

W związku z powyższym, na podstawie art. 16 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (tekst jednolity: Dz. U. z 2014 r. poz. 1648 ze zm.), zwracam się do Pana Ministra z uprzejmą prośbą o rozważenie podjęcia działań prawodawczych w celu zmiany wskazanych przepisów rozporządzenia w taki sposób, aby umożliwiły one dotarcie z pomocą postpenitencjarną do wszystkich osób pozbawionych wolności, które wymagają jej udzielenia. Proszę również o rozważenie uregulowania w przedmiotowym rozporządzeniu kwestii korzystania z pomocy postpenitencjarnej przez osoby, wobec których zastosowano środek zabezpieczający w postaci umieszczenia w zakładzie psychiatrycznym.

Podpis na oryginale